

Česká kulturní fronta se náhle vzbudila. Po 33 letech... Svět Tomáše Koloce

KL krajskelisty.cz/kultura/29069-ceska-kulturni-fronta-se-nahle-vzbudila-po-33-letech-svet-tomase-koloce.htm

Tomáš Koloc

08.06.2023

Foto: Hana Brožková

Popisek: Demonstrace umělecké scény před Ministerstvem kultury

5. června se před ministerstvem kultury sešli zástupci umělců, konkrétně herců, překladatelů, spisovatelů, galeristů, divadelníků žádat o to, aby umělec bylo opět povolání s jistotami, a aby do těchto jistot byl zahrnut taky technický personál v kultuře, žurnalisté, kurátoři, ale i „DJs“. Napadl mě u toho titul jediného filmu, v němž hrál hlavní roli kdysi známý herec Vladimír Řepa: Racek má zpoždění. Přesně. Naše současná „kulturní fronta“ má 33 let zpoždění.

V manifestu umělců se mimo jiné psalo: „Zatím totiž máme pocit, že ministerstvo doufá, že vše vyřeší trh. Po třiceti letech politiky volného trhu v Česku ale už víme, že trh problémy nevyřeší.“ Věru bryskní zjištění.

To vám, drazí čeští umělci, povím, že vaši předchůdci byli vnímavější. Umělci byli v této zemi tradičně první, kdo si začal všimnout, že je něco špatně – a nejen s nimi samými. V tom to asi ale bylo. Zakladatelé českého divadelnictví Václav Thám a Josef Kajetán Tyl opustili lukrativní místa advokáta a vojenského úředníka, aby se prali o divadlo v češtině, které tehdy bylo leda vysmívané a v boji za ně umřeli hlady. Doslova. Jejich pokračovatelé Voskovec a Werich byli první, kdo začali radikálně reflektovat děsivé následky hospodářské krize a ustupování nacismu a vysloužili si tím nevůli i takových lidí jako byli Tomáš Garrigue Masaryk a Karel Čapek. Jejich divadlo bylo zavřeno dvakrát – a ani jednou z toho Němci, vždycky československými orgány (když přišli Němci, byli V+W už v emigraci). Těsně po pádu stalinismu, přesněji řečeno už v roce, kdy ho Nikita Chruščov manifestoval (tedy v roce 1956!), se zase vzbouřili čeští spisovatelé, a na spisovatelském sjezdu do očí politiků (v čele s prezidentem Zápotockým, také spisovatelem) z tribuny veřejně vykřičeli pravdy o cenzuře a ubližování spisovatelům jiných názorů:

František Hrubín: „Kdo z nás si spokojeně chodí, píše, pobírá honoráře a usíná, kdo se staví jako by o ničem nevěděl a neřekne nahlas: Zde se děje křivda! je maloměšťácký sobec. A ten, kdo se dokáže jen tajně stydět, je zbabělec!“

Jaroslav Seifert: „Smlčí-li pravdu kdokoli jiný, může to být taktický manévr, ale smlčí-li pravdu spisovatel, lže!“

Psali jsme

To by člověk až brečel, když si vzpomene, co jsme bývali. A teď? Kultura na jedno použití, média v rukou oligarchů. Svět Tomáše Koloce

Chartu 77 taky zformulovali spisovatelé Havel a Kohout, a drželi ji opět umělci, počínaje opět spisovatelem Seifertem, národním umělcem, a konče zasloužilými umělci, herečkou Chramostovou a spisovatelem Tatarkou. I rok 1989 patřil umělcům, kteří ho spustili v červnu peticí Několik vět, a spolu se studenty na podzim svou stávkou spustili revoluci. Nemluvě už o československém kulturním zázraku 60. let, za nímž stály diplomatické schopnosti scenáristy a spisovatele Jana Procházky, a jeho vyvrcholení za Pražského jara 1968, kdy pod vlivem jeho manifestu Dva tisíce slov od spisovatele Vaculíka a kulturních osobností jako byli ředitelé Městských divadel pražských, Divadla na Vinohradech a Československé televize Ornest, Pavlíček a Pelikán, došlo k něčemu, co se podle vůdčí osobnosti československého filmu A. J. Liehna v liberálně kapitalistickém systému málokde může opakovat: za štědré státní peníze u nás vznikala nekomerční kultura, která byla nejdříve neoficiálně, a od 26. června 1968 (kdy byla v ČSSR zákonem zrušena cenzura) i oficiálně bez jakékoli ideologické cenzury! (55. výročí tohoto vrcholu Jara 1968 by bylo datum pro demonstraci před ministerstvem kultury jako stvořené, ale vsadím se, že o něm nikdo z demonstrujících nikdy neslyšel.)

Pravda, po srpnové okupaci byla cenzura znovu zavedena, ale vše se zašlapat nepodařilo. Zajišťována státním filmem a televizí s velikým tvůrčím zázemím se v 60. letech rozjela například později neudušená velkolepá koprodukční spolupráce se západními zeměmi, počínaje SRN, díky níž se takové tituly jako Cirkus Humberto, Nemocnice na kraji města, ale i série o Arabele,

Rumburakovi, Lucii a formelácích, Chobotnicích z 2. patra, Létajícím Čestmírovi, Křečkovi v noční košili atd. rozletěly doslova do celého světa.

Psali jsme

Vždyt' jste i sedlákům pro smích! Že mluví česky? Možná dneska, ale zítra...? Svět Tomáše Koloce

Že se Nemocnice kromě všech zemí střední a východní Evropy a socialistické Kuby, Číny a Koreje (kam díky kulturní výměně RVHP beztak putovala všechna naše umělecká díla) vysílala v Kanadě, Austrálii, ve Finsku, Rakousku, Švýcarsku, na Kypru, se tuší. Ale představte si, že třeba i ten „pitomý“ Nejmladší z rodu Hamrů se tehdy prodal na Západ a stal hitem televize v Portugalsku. Dodnes se ví o úspěchu Krtečka a Třech oříšků pro Popelku, ale neví se, že třeba Spejbl a Hurvínek byli (i zásluhou multilingvního Miloše Kirschnera) v 80. letech tak populární, že je ne východní, ale západní televize zvaly, aby uváděli tamní televizní show, a že neustále opakovaný Pan Tau si dodnes udržel takovou popularitu, že si děti evropského západu roku 2020 v německo-britské produkci vynutily dotočení dalších 14 dílů v angličtině. Samozřejmě už s německými tvůrci a štábem; to, co šlo v ČST, už v ČT nepůjde pod jakýmkoli novým ředitelem, a i když jí budeme jako mourovatí platit i my, kdo doma nemáme televizor. To se to vyrábělo, když naše kultura tehdy jela na tisíce zaměstnaneckých míst s pevným úvazkem, neboť se i prodávalo, protože naše národní kultura nebyla zdaleka dnešní kolonií, z níž nefunguje žádný export, ale která jen importuje (o tehdejší národní ekonomice by se to už říct nedalo, ta

kolonií byla už tehdy, sovětskou). Československá kultura byla tehdy totiž součástí zmíněného mezinárodního systému výměny národních kulturních děl. (A i český umělec-disident, který do oficiální kultury nesměl, měl tehdy kvůli zvuku české kultury svobodných 60. let v zahraničí odbytíště.)

Psali jsme

Klaus: „Je třeba skoncovat s obrazem Československa jako země umění a kultury.“ Následky jsou katastrofální. Rok 1968 v souvislostech. Svět Tomáše Koloce

Kdo z dnes demonstrující „kulturní fronty“ se ozval například, když byl v 90. letech (zplundrováním jejich studií) doslova zabit československý animovaný film, v privatizaci rozkladena dokonale fungující státní továrna na původní nekomerční československý film (který mezi koncem padesátých až osmdesátých let posbíral všechny existující mezinárodní ceny) a na Barrandově vzniklo servisní středisko pro casting, komparz a vyvolávání zahraničních filmových produkcí od Hollywoodu až po Čínu, zanikla nakladatelství, která zásobovala nekomerčními a dětskými knihami půlku zeměkoule? Proti zániku Barrandova se ozvali režisér Krejčík (Vyšší princip, Božská Ema) a scenárista Körner (Adelheid, Krev zmizelého), scenárista Markov (Slunce, seno..., Konec vodníků v Čechách) se dal slyšet, že „Peníze jsou stejně krutý cenzor jako komunistická strana Československa“, ale pak tato generace odešla ze scény, a bylo ticho po pěšině.

Psali jsme

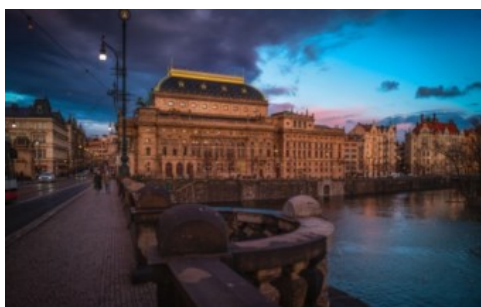

Uherský Brod, který má obecní peníze uložené v ruské bance, zrušil Nohavicovi vyprodaný koncert. Svět Tomáše Koloce

Nastala doba mcdonaldizace kultury a její záměny za „šoubyznys“, jak to po letech nazvala bílá vrána oboru, scenáristka Anděla Páně Lucie Konášová, která mi v roce 2011 v rozhovoru řekla, že kdysi světem milovaní čeští nekomerční umělci „Trnka a Vláčil by dnes umřeli hlady“. Doba, kterou ve scénách, kdy špičkoví umělci (dnes navíc za nově zavedené dumpingové ceny) dabují fekálie v třetířadých západních seriálech, skvěle popsal seriál Dabing street (2018). Je tomu pár dní, co herec Saša Rašilov mladší řekl v rozhovoru pro Mladou frontu DNES:

„Připadal jsem si, jako bych dělal konkurz na Titanic, a přitom šlo o Mickey Mouse. Dokonce i tady byl Američan, který mi předváděl, jak vystihnout jeho hlas. Ptali se mě, co si myslím, že rád jí a pije. Správná odpověď byla samozřejmě hamburgery a cola, jak jinak. Takhle absurdní to bylo.“

Hercův stejnojmenný dědeček, Saša Rašilov starší, který byl stejně jako vnuk členem činohry Národního divadla, by zcela jistě shodil se schodů každého, kdo by mu dal byť i jen nabídku podobné produkce. To bylo ovšem ještě v dobách existence sebevědomého českého umění, kdy ovšem první komik Rašilov senior také bral gáži vyšší, než byl plat náčelníka generálního štábu. V prvorepublikovém Národním divadle, které bylo samosprávným družstvem, a nikoli pobočkou nadnárodní eurofondové organizace (jak jsem se loni dozvěděl v rozhovoru s bývalým vicemanažerem opery ND Richardem Kolářem) to šlo.

Z opery Národního divadla se stal tunel do eurofondové organizace Opera Europa. Svět Tomáše Koloce

Co ale s kulturou, kterou namísto umělců už opět (stejně jako za minulé normalizace) vedou ministři důstojníci a zubaři, kreativními producenty a dramaturgy jsou bývalí manažeři ledáren, knihy namísto Škvoreckých a Hrubínů překládají ti, které neangažovali na lukrativnější překládání obchodních letáků, a oblastní divadla, která měla dřív své stálé soubory, jsou dnes dobrá leda pro výjezdní sjezdy politických stran. (Nicméně při tom všem je povinné si na kulturu minulé doby postěžovat jako v seriálu Iveta, kde se se smíchem vzpomínalo na doby, kdy při filmování neexistoval catering.)

Pondělní prohlášení umělců má pravdu: dnešní pohled na dnešní českou kulturu je stejně tristní jako na ústí Dněpru po sabotáži přehradní nádrže Nová Kachovka. Šikovnější umělci se skrze napojení na politiku zařídili pro sebe (často vzpomínám na své rozhovory s Vlastimilem Brodským, který herečku a první porevoluční ředitelku své mateřské scény nazýval „Klausova Švorcová“ a její divadlo pobočkou ODS, o čemž svědčí i osoba jeho dnešního ředitele, herce a senátora), a když už nekápla žádná funkce, tak se živí alespoň jako jednorázoví marketéři čehokoli: od očkování až po nově zvolené premiéry a prezidenty. Ti „méně šťastní“ (zejména jeden principál ze slavné herecké rodiny) si pak v době covidu (kdy matky samoživitelky neměly co dát do hrnce a

bezdomovci byli v rámci stavu nouze zavíráni na roky pro dvě ukradené koblihy) kupodivu poprvé všimli, že u nás existuje chudoba.

Čest výjimkám, a čest i těm, kdo v pondělí přišli před Ministerstvo kultury. Přestože mi mentorka mé vlastní literární a fotografické tvorby, jedna z mezinárodně nejoceňovanějších osobností české literární teorie, ale i autorské prózy a poezie Sylvie Richterová natvrdo řekla: „Nemyslete si, že si dnes někdo v umění všimne kvality“, chovám v sobě stejnou naději jako oni. Jen mi to moc nejde v době, kdy se většina českých umělců musí živit vším možným (momentálně hlavně prodáváním války), jen ne uměním, a řada z těch, kdo „nemarketují“ si už opět prošla či prochází cenzurou, zákazy (nejslavnější „případ“ je včera sedmdesátiletý Jarek Nohavica), ba v jednotlivých případech i vězením z důvodů povýtce politických (básník Pavel Hejátko).

Psali jsme

Vlastimil Brodský: Vůbec se mi to tu nelíbí, politici mluví jako Stalin, rozmnožili se vlajkaři... Svět Tomáše Koloce

Je těžké věřit v lepší budoucnost oboru, který pokládám za svůj nejvlastnější domov, když gros naší „kulturní fronty“ dnes (na rozdíl od roku 1989) ani nenapadne spouštět generální stávkou; bouří se jen Helena Vondráčková a Jiří Krampol, že mají malý důchod (ovšem jen každý za sebe – jen proboha ne za všechny důchodce!), zato se ale skoro všichni umělci aktivisticky vyjadřují na podporu skladatele a herce Ondřeje Brzobohatého, o kterém jeho modelingová

expartnerka v bulváru prohlásila, že je „impotentní homosexuál“.
Kupříkladu herec Jakub Prachař se na okraj tohoto olbřímího tématu vyjádřil: „... gentlemanství, moudrost a čirá radost, radost ze života zvítězili nad něčím, co ani nestojí za řeč.“ Tomu v době, kdy nejen naše kultura, ale i celá země stojí nad propastí, říkám slovo na pravém místě. Trochu gándhíovské, trochu havlovské, ještě to y na konci slova „zvítězily“ kdyby bylo správně...

Zdroje: Mf DNES, Wikipedia

Tomáš Koloc se narodil v roce 1977 na pomezí Čech a Moravy a těmto zemím je věrný. Studoval český jazyk a společenské vědy, poté se mírně rozhlédl po světě a postupně (ať jako redaktor či jako přispěvatel) pracoval v téměř všech českých psaných médiích (včetně těch „prestížních“), ale i v několika nakladatelstvích a Českém rozhlasu. Následně z mainstreamových médií odešel, živil se manuálními profesemi a studoval sociální práci, aby se mohl věnovat potřebným. Po celou tu dobu ale spolupracoval s nezávislými médii – deset let (2004 – 2014) byl členem redakčního kruhu Britských listů, a od ročníku 2009/2010 pomáhal zakládat první (a dosud jediný) český nezávislý družstevní list www.kulturni-noviny.cz, v němž působí dodnes a z něhož nyní sdílí v Krajských listech své texty. Kdyby na Zemi bylo vše jako v nebesích, zabýval by se jen milovanou literaturou, focením a grafikou - ale jak celý český národ ví z filmu Vesničko má středisková: Když je někdo jedinej, kdo něco může udělat, tak to holt udělat musí...

Vložil: Tomáš Koloc